

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК РАДИКАЛІЗАЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРІОРИТЕТІВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В ПОСТТРАНЗИТИВНИХ ЕКОНОМІКАХ

Правомірним є твердження, що за сучасних умов недоречно протиставляти протекціонізм ідеології вільних світогосподарських зв'язків, саме тому в Україні має формуватися державна політика щодо захисту зовнішньоекономічних і зовнішньоторгових інтересів країни. Ця політика не має бути набором ізольованих заходів і пріоритетів щодо вирішення тих чи інших проблем, як це має місце нині, а являти собою комплексну систему законодавчих, організаційно-економічних рішень, спрямованих на досягнення наступної мети - оптимальне включення пріоритетів соціально-економічного розвитку посттранзитивної економіки в систему пріоритетів світових світогосподарських зв'язків, що передбачає захист інтересів власних товаровиробників і передусім тих, котрі мають реальні чи потенційні конкурентні переваги. Опрацьовуючи пріоритети державної політики з цих питань, маємо керуватися і таким: регулювати зовнішньоекономічні зв'язки - не означає тотальний захист пріоритетів національного виробництва від іноземної конкуренції, як і не позначає надання повного простору для природного відбору серед пріоритетів підприємств, залишивши на «плаву» лише кращі. Держава має всіляко сприяти покращанню структури економіки, зосередженню економічних ресурсів на перспективних напрямках, створенню конкурентних переваг у якомога більшої кількості товаровиробників.

Висновки. Таким чином, тільки за активної участі держави в Україні мають бути вирішені надскладні завдання, а саме: опрацювання і реалізація найбільш раціональних протекціоністських методів щодо захисту національного ринку праці, підвищення рівня «закритості» окремих територіально-економічних зон, сегментів соціально-трудої сфери. Якщо не упоремося з цим завданням, високою є ймовірність того, що економіка України не інтегрується у світову економіку, а, образно кажучи, «розчиниться» у ній. З огляду на зазначене важливого значення набуває запровадження національної цілісної системи пріоритетів проведення соціально-трудої експертизи інвестиційних проектів за участю іноземних партнерів, міжнародних технологічних і економічних проектів, проектів законодавчих та нормативних актів, що пов'язані з лібералізацією зовнішньої торгівлі, регулюванням міграційних процесів на міждержавному рівні тощо. Такий підхід надасть можливість завчасно скорегувати радикалізацію трансформативних процесів у галузі формування пріоритетів соціально-економічної політики. Це вкрай необхідно для захисту національних інтересів, вирішення проблеми, що є загальносвітовою, а саме як найповніше скористатися потенційними перевагами відкритості пріоритетів національної економіки і світової глобалізації процесів формування пріоритетів соціально-економічного розвитку посттранзитивної економіки та унеможливити або знизити можливі втрати, передусім, у соціально-трудої в дносинах.

Джерела та література:

1. Сорос Дж. Кризи мирового капитализма. Открытое общество в опасности / Дж. Сорос. – М., 1999. – С. 23.
2. Deindustrialization : Causes and Implications. Prep By Rowthorn R. and Ramaswamy R. International Monetary Fund. Wash. – April. – 1997. – P. 9.
3. Скаленко О. Глобальні резерви поступу (інформація, інтелект, інновації) / О. Скаленко. – К. : Основи, 2007.
4. Соколенко С. И. Глобальные рынки XXI столетия : перспективы Украины / С. И. Соколенко. – К. : Логос, 2009.
5. Глобалізація і економіка України. – К. : Логос, 2008.
6. Трансформація моделі економіки України (ідеологія, протиріччя, перспективи) / за ред. академіка НАН України В. М. Гейця; Ін-т економічного прогнозування. – К. : Логос, 2010.

Артюхова І.В., Бекирова Е.А.

УДК 338.447

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Актуальність теми. Перехід економіки України на інноваційний шлях розвитку потребує здійснення комплексу заходів, спрямованих на приведення системи державного управління у відповідність до вимог саме такої моделі економічного зростання. Ключове значення для досягнення цієї мети має кардинальна зміна характеру взаємовідносин влади і науки, створення механізмів реальної взаємодії структур з науковим співтовариством, посилення реального впливу наукової громадськості на формування і реалізацію державної науково-технологічної та інноваційної політики. Значне місце у цьому процесі повинні відігравати нові підходи до формування інноваційної стратегії на основі використання кращих зразків світового досвіду у цій сфері.

Постанова проблеми. Сьогодні в усьому світі інтелектуальна власність - це найбільш вигідний товар, що дає, як правило, надприбутки як продавцю, так і покупцю. Інноваційний шлях - це напрямок, по якому йдуть всі високорозвинені країни, роблячи ставку на інтелектуальний ресурс своїх громадян. Європа заявила про плани прискорити інноваційний розвиток і досягти рівня США з торгівлі інноваційним продуктом. У США за рахунок створення та придбання інтелектуальної власності частка інноваційного продукту становить 85% від загального обсягу торгівлі, в Японії - 75%, в Європі - 55%, тоді як в Україні - лише 0,1% [1].

В Україні малі недержавні наукові та науково-виробничі підприємства є активними генераторами і власниками значної частини (не менше 30-50%) запатентованих завершених інноваційних продуктів. Ці підприємства готові до широкого впровадження інноваційних розробок - вони могли б забезпечити новими технологіями великі заводи, «завантажити» їх випуском конкурентоспроможної вискоєфективної продукції, що в свою чергу призведе до створення нових робочих місць. Але державі, поки, такі проривні технології не потрібні, до їх впровадження воно не готове ні юридично, ні морально, ні матеріально. Тож потенціал більшості державних підприємств спрямований на розпродаж і виведення з виробничої сфери основних фондів, на здачу в оренду виробничих приміщень, на непрозорість закупівлі сировини, матеріалів і комплектуючих [2].

Аналіз останніх досліджень та публікацій Інноваційна політика – одна з найдавніших сфер економічної політики і означає для держави використання для впливу на розвиток суспільно-економічних процесів у області широко трактованої підтримки і розвитку інновацій. Вплив інноваційної політики на розвиток економіки регіону вивчає З.Р. Костак, який зосереджує увагу на розмежуванні засобів регіонального регулювання інноваційної діяльності на макро- та мікрорегулювання [2, с. 171].

Л.О Птаченко та О.М. Кущик окреслюють й аналізують основні проблеми державного регулювання інноваційної діяльності в Україні. Досліджуючи теоретичні та правові аспекти реалізації інноваційної політики, вони зазначають, що «формування інноваційної моделі розвитку регіонів потребує створення та ефективного функціонування інноваційної інфраструктури» [3, с. 28]. На необхідності розробити дієвий механізм реалізації політики інноваційного розвитку регіону наголошує О.Б. Жихор. У своїх дослідженнях він підкреслює важливість створення в Україні єдиного органу виконавчої влади для ведення виваженої державної регіональної політики [4, с.133].

Виклад матеріалу дослідження. Інноваційна політика реалізовується в усіх розвинених країнах світу. Інноваційна політика у високорозвинених країнах еволюціонує в термінах як цілей, так і пріоритетів реалізованої політики і використовуваних інструментів, ролі держави, діапазону і зв'язків з іншими галузями економіки.

Інструменти інноваційної політики можна також поділити на такі категорії: 1) попит – включає, зокрема, урядові закупівлі та контракти відносно нових продуктів, досліджень, процесів і послуг; 2) пропозиція, що охоплює: технічну і фінансову підтримку для компаній, що впроваджують специфічні інновації, наприклад, встановлення наукової і технічної інфраструктури, освітню систему, позики і систему грантів; формування оточення, в якому компанії функціонують – як, наприклад, податки, патентне регулювання, антимонопольний закон, інструменти регулювання зовнішньої торгівлі, регулювання з приводу захисту оточення, трудове право.

Реалізація інноваційної політики в державі і регіонах досі здійснюється фрагментарно, хаотично, залежно від дій місцевих органів влади, розвитку місцевого бізнесу і характеризується низьким рівнем залучення інтелектуального потенціалу регіону, слабкими міжрегіональними зв'язками і тому вимагає нового погляду і форм взаємодії органів державної влади і новаторів у підтримці вітчизняних науково-технічних розробок і використанню їх результатів.

Відновлення і модернізація промисловості неможлива без створення центрів випереджаючого розвитку регіонів по ключових напрямках економіки України. Рух до інновацій має бути спільним рухом суспільства і держави, громадських організацій і державних органів управління. Посилення ролі громадських організацій у формуванні засад розвитку інноваційного підприємництва робить прозорішим і ефективнішим використання бюджетних коштів, зменшує корупцію.

Аналізуючи показники на рис. 1, можна зробити висновок, що процес фінансування в інноваційний розвиток є ситуативним. Так у 2005 році в порівнянні з попереднім сума коштів на інноваційні програми збільшувалася на 26,83%, у 2006 – на 7,1%, у 2007 - на 76,1%, у 2008 – на 10,5%. В 2009 році, ми бачимо значне зменшення коштів на інноваційні цілі - на 34%. Середня величина приросту фінансування за період з 2004 до 2009 років становила 17,3%.

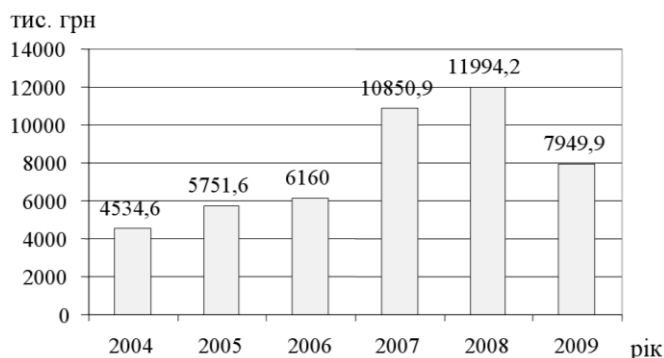

Рис. 1. Динаміка витрат на інновації та інноваційну діяльність в Україні, тис. грн [1]

Наведені дані свідчать про те, що нині державі бракує власних коштів для інвестування в інноваційні системи. Відтак, треба сконцентрувати увагу на внутрішніх джерелах суб'єктів господарювання та на зовнішніх інвестиціях і забезпечити їх притік та ефективність використання. Для цього необхідно передусім сформулювати та забезпечити дієвість системи економічної ефективності інвестицій у інновації,

використовуючи методи перерозподілу фінансових ресурсів на користь інноваційних процесів. Така система повинна містити підсистему контролю за цільовим характером фінансових інвестицій, а метою має стати забезпечення процесу створення, запровадження та розрахунку ефективності реалізованих проектів.

При цьому пріоритетні державні інноваційні програми можна поділити на чотири групи:

- програми, спрямовані на створення надійної випереджаючої стратегічної розробки прикладних досліджень, дослідно-конструкторських розробок, експериментальних моделей, а також резервного масиву новітніх технологій і пілотних зразків інноваційної продукції вищої міри готовності;
- програми, пов'язані із забезпеченням впровадження наукових розробок нового покоління з переходом до інноваційного типу відтворення, подоланням негативних тенденцій в розвитку інноваційної діяльності, оновленням виробничого потенціалу і досягненням на цій основі вищих темпів економічного зростання, необхідних для вирішення актуальних економічних завдань;
- програми, що використовують традиційні технології, що зарекомендували себе з точки зору надійності і виробництва та забезпечують ефективність.
- програми спрямовані на використання науково-технічного і технологічного потенціалу накопиченого малими інноваційними і науково-впроваджувальними підприємствами, що функціонують в Україні.

Висновки за даним дослідженням та перспективи подальших пошуків у даному напрямку. На сьогодні дуже важливо налагодити постійний діалог між виконавчими органами влади, науково-дослідними установами та організаціями, науково-впроваджувальними підприємствами, Асоціаціями виробників, професійними союзами і великими приватними корпораціями, оскільки вони зацікавлені один в одному. На найближчу перспективу в Україні як пріоритетні повинні стати наступні інноваційні програми.

1. Програма "Ресурсозбереження", що спрямована на забезпечення скорочення витрат і підвищення ефективності використання матеріально-сировинних і паливно-енергетичних ресурсів, а також на реалізацію найважливіших напрямів державних науково-технічної і інноваційної політики в області ресурсозбереження.

2. Програма "Інтегрована технологічна база", спрямована на забезпечення технологічного прориву в різних галузях промисловості.

3. Програма "Нові матеріали" - спрямована на створення і впровадження у виробництво конкурентоздатних на світовому ринку нового покоління матеріалів, устаткування і технологій, що забезпечують економію енергетичних і матеріальних ресурсів, охорону здоров'я, поліпшення екології виробництва, а також створення виробів з високими споживчими характеристиками на найближчий період і на перспективу до 2020 року.

З урахуванням того, що в науково-технічній і інноваційній сферах існує достатня кількість розробок, готових до впровадження у виробництво, програмний метод виведення економіки на інноваційний шлях розвитку повинен поєднуватися з реалізацією окремих інноваційних проектів високого ступеня комерціалізації. Найбільший ефект такі інноваційні проекти можуть дати в некапіталомістких галузях економіки з швидким обігом капіталу, високою бюджетною ефективністю і швидкою змінюваністю продукції. Важелю інноваційного пожвавлення економіки України можуть стати, в першу чергу, виробництва споживчого сектора економіки: харчова, легка і медична промисловість, приватні підприємства, комунальні господарства.

Законодавча робота повинна вестися у наступних напрямках:

1. Створення правової основи інноваційної промислової політики, а також системи довгострокового прогнозування і стратегічного планування інноваційного розвитку держави в цілях розвитку інструментів і інститутів ринку інтелектуальної власності.

2. Законодавче закріплення принципів створення і роботи усіх ланок фінансових інститутів і інструментів розвитку інноваційної діяльності, забезпечення їх доступності на усіх етапах: фінансування дослідження – виготовлення дослідного зразка – проведення іспитів – впровадження ноу-хау – залучення прямих інвестицій – патентування інновації – реалізація продукції.

3. Усунення подвійного оподаткування при інвестуванні в інновації, спрощення митних процедур для експортно-імпортних операцій, страховою, маркетинговою і іншої підтримки експорту, застосування офсетних угод, технічного регулювання.

4. Усунення зайвого адміністрування роботи інноваційних компаній і розширення можливостей використання прибутків для стимулювання учасників інноваційної діяльності.

Джерела та література:

1. Інноваційна діяльність : [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/ni/ind_rik/ind_u/2002.html
2. Костак З. Р. Вплив регіональної інноваційної політики на розвиток економіки регіону / З. Р. Костак // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19. – С. 171-176.
3. Птащенко Л. О. Державна регуляторна політика щодо інноваційної діяльності регіонів України / Л. О. Птащенко, О. М. Кущик // Економіка і регіон. – 2009. – № 1 (20). – С. 27-30.
4. Жихор О. Б. Механізм реалізації політики інноваційного розвитку регіону / О. Б. Жихор // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19. – С. 133-139.